

אור שבעת הימים

שיעורים בספרי אבות החסידות על פרשת השבוע
ודברות קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

גליון טז | פנימי | פרשת בשלה תשפ"ד

שיעור בספר
דגל מחנה אפרים
עמ' טו

שיעור בספר
פרי הארץ
עמ' יג

שיעור בספר
מגיד דבריו ליעקב
עמ' י

שיעור בספר
בעל שם מוב עה"ת
עמ' א

דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לחמשה עשר בשבט - עמ' כא

שיעור בספר בעל שם מוב עה"ת

פרשת בשלה

אות א

דרך התשובה שסיבב הקב"ה לישראל בצאתם מקליפת פרעה שהוא השכחה

א. בפסוק ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא וגו'. ושמעתי בשם מורי בשהזכרים קודם בשם הוי"ה, אז הוא חסד גובר [ואם לאו] גובר השכחה הנקרא פרעה, [כי האדם עולם קמץ ויש בו פרעה ומצרים, והורה הכתוב סדר התשובה, שיהיה בהדרגה להסב דרך ולא בפ"א, שאם כן יתבטל מכל וכל, וזהו שאמר], עכשיו, ויהי בשלח פרעה את העם, שהם אברי האדם שהיו עד עכשיו מוכנעין תחת יד פרעה, ועתה שלח את העם שהם אבריו לחירות, ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, כי יש בחינה הנקרא דרך, כי שם ס"ג ושם אהי"ה קס"א גימטריא דרך, אשר משם ניוזנין אפילו הרשעים, כי עד שם אינו מניע פגם וחמא בני אדם התחתונים, ועל זה נאמר (איוב ל"ה ו') אם תרשע מה תפעל לו, תשובה מהני, כי שם לא הניע פגם החמא, אם הטא בזנות לא מתעורר שם רק בחינת אהבה,

רק למטה עשה רשימות רעות על ידי חמאו, ובעושה תשובה עשה רשימות טובים וניתקן הכל, כי העלה המדרגות עד הבינה שהוא אחי"ה וכו', ואמר שיש בעמקות הוזה דברים נפלאים והמשכיל יבין, וזהו שאמר הכתוב ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, כי מן הדרך הזה ארץ פלשתים שהם הקליפות גם כן ניוונין, ולא נחם דרך ההוא, כי קרוב הוא, ר"ל השכחה הנקרא פרעה קרוב הוא, ופן יראה בחינה זו הנקרא דרך על דרך הנ"ל, ויש מקום בזה וכו' ותיבך בהעלות על דעתו זה, אז קרוב לחזור אל פרעה שהוא השכחה, לכך ויסב וגו' ודפח"ח:

(תוי"י בשלח דנ"ג ע"ב והמוסגר הוא מכתר שם טוב ד"י ע"ג. שהעתיק מס' תוי"י דיבור הקודם לזה ע"ש):

א. בפסוק ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא וגו'. ושמעתי בשם מורי כשהזכרים קודם בשם הוי"ה, שהאותיות הזכריים דהיינו וי"ד וכן וי"ז שבשם הוי"ה, קודמות לפני האותיות הנקביות שהם שתי אותיות ה"ה שבשם הוי"ה, אז הוא חסד גובר [ואם לאו] גובר השכחה הנקרא פרעה שהוא אותיות 'הערף', היפך הזכירה הנקראת 'פנים' [כי האדם עולם קטן ויש בו פרעה ומצרים, והורה הכתוב פדר התשובה, שיהיה בהדרגה, להסב דרך, ולא בפעם אחת, שאם כן יתבטל מכל וכל, וזהו שאמר] עכשיו כשיצאו ממצרים ויהי בשלח פרעה את העם, ובתיבת ויהי קודמות אותיות הזכרים וי"ז וי"ד, ומתגבר זכרון ה"ה, ובכך משלח 'פרעה' שהוא השכחה את 'העם' הרומז

^א. עיין בהיכל הברכה (ריש פרשה זו) שהאריך בביאור וכתב וזה לשונו: ושמעתי בשם מורי ריב"ש כשהזכרים קודם בשם הוי"ה הוא חסד גובר, ובסוד הוה"י אז תתגבר הנקבה על הזכר, שהוא מורה דין וחרב ומלחמה וכלי זיין, ואז גובר השכחה הנקרא עורף ופרעה (לעיל פרשת שמות אות י"ח ופרשת וארא אות ה'), ויהי בשלח פרעה את העם, שהם איברי האדם, שהיו עד עכשיו מוכנעין תחת יד פרעה, ועתה שלח את העם שהם האיברים לחירות, ולא נחם אלהים דרך, כי יש בחינה נקרא דרך, ס"ג קס"א הידוע, אשר משם נזונין אפילו הרשעים שאין פגם נוגע לשם, דרכיה דרכי נועם, וזה הוא נקודת בת עין, הנותן בים שם ב"ן דרך, שתי פעמים יב"ק יהו"ה אלהים רל"ב תתפ"ו עולה יחוד קריאת שמע אלף קי"ח, אהי"ה יהו"ה אדני תנ"ה רל"ב תרע"א בשכמ"ו אלף שנ"ח כידוע, והוא הבת עין, נקודת כתר שאין שם פגם, ומחמת זה האי רישא בלי בעפרא, אשר משם נזונין כל האומות והרשעים, כי עד שם אין מגיע פגם וחטא התחתונים, ועל זה נאמר (איוב ל"ה, ו') אם תרשע מה תפעל לו, ולכך תשובה מהני לישראל כי נשמת ישראל הם משם, והנשמה שאין בה פגם, מתעוררת לתשובה ומהני לה תשובה, אם חטא באהבה רעה מעורר שם רשימות אהבה וכיוצא, ולמטה עשה פגמים גדולים על ידי חטאו, וכשעושה תשובה מעלה הכל לאותו דרך, יורה חטאים בדרך, ואז עוונות נעשין זכויות ממש, כי שם הכל זכות טהור, והוא העלה במדריות עד אין. וזהו ולא נחם אלהים דרך הפתוח לכל:

על הציבור הכללי, וגם אצל האדם הפרטי נרמז בזה כלל קומתו שהם איברי האדם, שאברים אלו היו עד עכשיו מוכנעין תחת יד פרעה, ועתה נצטוו משה 'שלה את העם' שהם איבריו, שישלחם לחירות, ונאמר על כך בתורה 'ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים'.

ודע כי שפע ומזון בא בלתי התעוררות, כי בהכרח זן את העולם, מאחר שאינו חפץ בהשחתת עולם, אבל ישראל עם הקודש עולין לרגל, ומקבלין פני ה' אלהיך, להמשיך להם אפילו הכרחיות שלהם, על ידי מעשים טובים שלהם, מאור פני מלך, וימאנו לקבל בחנם שום דבר, כי זה השפע שמשפיע בחנם על שאינו חפץ בהשחתת עולם, זה נקרא אחוריים ודין, אף ששורשו בא ונמשך מרצון עליון, וזהו ולא נחם ולא נהגם אלהים בבחינת דרך, אלא שיקבלו שפע על ידי אמונה ומעשים טובים, ואמר הטעם ארץ פלשתים, שהרי אותה השפע המפולשת לכל באי עולם לטובים ולרעים בסוד אלף קנ"א, כי קרוב הוא פרעה הנזכר לעיל, שיתגבר הגלות על הנפש, כיון שאוכל ממקום שאוכלין הרשעים והקליפות, ופן יראה ותאכל ושבעת ורם לבבך, ובהעלות על דעתו זה, אז קרוב לחזור לפרעה, ושכחת את ה' אלהיך, וזהו כי אמר אלהים המשפיע מאחוריים ודין, שפע הכרחיות מרצון הפשוט, פן ינחם העם בראותם מלחמה ודין וקטרוג וצרת הנפש ושבו מצרימה, ולזה תיבת בראותם הוא סיטרא דנוקבא ודין חסר, ולזה ויסב אלהים, עשה להם הסיבה, הסיבם מדרך הפשוטה פתוח לכל לדרך האחרת, שאין נותן במתנת חנם אלא בשכר, והוא דרך התחתון, דרך גבר, יסוד ומלכות, אוכל ומאכל אכילה אלהיך, והוא דרך המדבר ים סוף, שאינו נשפע אלא על ידי ברכות והודאות ותפילה ותורה ומצוות וחוקים וכו', עיין שם עוד באורך:

ובפרשת משפטים בפסוק ויצאה חנם אין כסף דף קמ"ה ע"ד כתב וזה לשונו, עיין ליקוטי תורה בחינת חנם ליתן בחנם ובחסד יצא מן הגלות, כי הקליפות נזונים מבחינת חנם, שבחנם נותנים להם בלתי שכר, אלא ממקום שאין שם פגם נזונוין גם הם, כמבואר בתולדות על פסוק ולא נחם דרך ארץ וביארנו במקום אחר כוונת מרן האלוקי ריב"ש טוב באורך, וזה הבחינה תצא מן הגלות, האי רישא דבלי בעפרא, על ידי דוחק וצער ועוני של ישראל עם הקודש, ואז אין כסף, אין שם הנהגה של כסף, אלא זהב וגבורות, והכל בשכר, הנה שכרו אתו ומשלם לשונאיו, ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם עד כאן לשונו, ועוד עיין באוצר החיים פרשת נשא דף כ"ז ע"ג וסוף פרשת שלח דף ק"ו ע"ב:

ובתולדות יעקב יוסף פרשת תצא דף קצ"ז ע"ג כתב וזה לשונו, כי שופר גדול הוא בינה, תשובה, שעל ידי תשובה, יוצאים מגלות ושעבוד היצר הרע לחירות עולם, בסוד קרבה אל נפשי גאלה ששמעתי ממורי זל"ה"ה (לעיל פרשת בראשית אות קס"ו ופרשת שמות אות ה' ו') וזה היה גם כן יציאת מצרים, כמו שכתוב וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים, על ידי בינה שהוא תשובה יצאו ומה שהיה בעבר היא בהוה ובעתיד וכו', ועוד עיין בספר דודאים בשדה ריש פרשת בשלח.

² וכמו שכתב בספר קול אריה (פר' תולדות): בשם רבינו הבעל שם טוב נשמתו בגנזי מרומים, טעם למה אסור להקדים תפילתו לתפילת ציבור כדאיתא בגמרא (ברכות כ"ח ב) ובשולחן ערוך (אורח חיים סימן צ' ס"ק י') שהוא קודם רצון והסכמת האיברים.

כי יש בחינה הנקרא 'דרך' הרומז על התשובה השייך לעולם ה'בינה' שכנגד אות ה"ה שהיא אות של שכחה השייכת לאותיות הנקביות כדעיל, כי שם הוי"ה במילוי פ"ג כזה: וי"ד ה"י וא"ו ה"י, הרומז על ספירת בינה (ע"ה ש"כ פ"ו), ושם אהי"ה קס"א כזה: אל"ף ה"י וי"ד ה"י, הרומז גם כן על ספירת בינה שהיא שם אהי"ה (ע"ה תי"ד פ"ט), עולים יהדיו בגימטריא 'דרך', אשר משם שהוא מקום גבוה ונעלה מאוד ניוזנין אפילו הרשעים, כי עד שם מהמת גבהו ורוממותו אינו מגיע פגם וחטא בני אדם התחתונים, ועל זה נאמר (איוב לה, ו) אב תרשע מה תפעל לו, וכיון שבאמת לא נגרם פגם למעלה, לכן תשובה מהני, כי שם לא הגיע פגם החטא, וכאן מבאר הבעש"ט יסוד גדול אמאי לא מגיע החטא במקום העליון החוה שהוא שורש הכל, כי אב חטא למטה בזה העולם בזנות שהוא פגם האהבה, לא מתעורר שם רק בחינת אהבה טהורה, ללא רושם החטא, כי לא יגורך רע.

וזהו אחד מיסודות דרך הבעש"ט, ויבואר על ידי מעשה שהיה בחוטא אחד שהגיע אל המגיד ממעזרימש והתלונן בפניו כי רבו עוונותיו מספור וחטאיו גברו ראש, ולא היה עבירה בעולם שלא עבר עליה רח"ל.

אמר לו המגיד, הבא לי את רשימת חטאיך ונעשה מה יהא בדינך. והביא רשימה ארוכה של עבירות נוראות, והמגיד קרא מתוך הרשימה את כל החטאים במרוצה ובדרך ביטול כאילו אין בהם ממש, ואח"כ פטרו לשלום כאילו נמחק הכל.

ועומק הדבר הוא, שלפי הבעש"ט אין מציאות אמיתית של 'רע' בעולם, אלא הרע הוא עיוות ועקמימות של הטוב האלוקי. אין אהבה רעה, אלא יש רק אהבה אהת שהיא אהבה אלוקית שנפלה למקום לא טוב¹. וכאשר דבוקים בדכיות האלוקית ורואים את החטאים

¹ וראה בביאור 'אור שבעת הימים' (עמוד התפילה אות מ) שהבעש"ט מפרש ש'ציבור' אלו האיברים שבאדם. וכאשר האדם קם בבוקר ומוחו ואיבריו עדיין לא נתיישב כראוי, הרי הוא 'מתפלל קודם הציבור', כי ליבו ומוחו בל עמו.

וראה בספר פרי הארץ (פר' אמור) וז"ל: וזהו בעמיו ופרשי"ז ז"ל כשהוא בתוך עמיו פירוש בכל אבריו ומדותיו הגשמיים כמאמר (קהלת ט, יד) עיר קטנה שהיא האברים.

² עיין בתולדות יעקב יוסף פרשת תצא דף ר' ע"ב וזה לשונו, בבריאה שנקרא דרך שתי שמות ס"ג קס"א גימטריא דרך שהוא בריאה, בסוד הנותן בים דרך (ישעיה מ"ג, ט"ז), עיין בכתבים עד כאן לשונו:

³ ראה מאור עינים (פר' פינחס ד"ה וזהו ואיש) וז"ל: מבואר אצלינו במקום אחר בשם הבעל שם טוב נשמתו בגנזי מרומים, כי האהבה המלובשת בעריות הוא בבחינת נובלות מן האהבה העליונה, בכדי שעל ידי זה יוכלו לבוא לאהבת ה', שמבלעדי זאת לא יתעורר בו המדה ההוא, ועל כן אמרה התורה, ואיש אשר יקח את אחותו, ונמשך למטה עם אותה המדה, איך לא נתן

כפי שהם בשורשם כאהבה אלוּקִית וכיוצ"ב, מתבטלת כל המציאות של החטא כי באמת אין מציאות של חטא.

ויש לציין מה שאמר הגאון החזו"א זצ"ל לענין המתפקדים, שמה שנקרא אצלם אהבה נקרא אצלינו איסור כרת. והנה דבריו אמת, והם נאמרו כפי המציאות למטה, אבל למעלה - לא יגורך רע - שאין מציאות של רע ואין מציאות של איסור, אלא הכל רק אהבה אלוּקִית אלא שנפל למקום הפירוד, והא גופא הוא חומר העבירה שלקה אהבה אלוּקִית ופגם בה להורידה למקום של הכל. וכיון שרואים את האהבה כפי שהיא בשורשה העליון כדבר אלוּקי, מתבטל ממנה אהיות הרעי.

נמצא א"כ שהכל רק אהבה אלוּקִית, רק למטה עשה רשימות רעות היינו שהכנים את אור האהבה האלוּקִית לתוך כלים שאינם ראויים על ידי חטאו. ובעושה תשובה עשה רשימות טובים שנותן להם כלים ראויים המקושרים לבורא ית' ובכך ניתקן הכל, כי העלה המדריגות עד הבינה דהיינו ההתבוננות שלו, שהוא שם אהי"ה וכו', והיינו שהתשובה תלויה אך ורק בדעת האדם, ואם מעלה את האהבה לשורשה היינו שמתבונן שהכל אהבה אלוּקִית ואין שום אהבה אמיתית זולתו, העלה בזה את האהבה למקומה הנכון וכיטל את הרשימות הרעות שנעשו על ידי חטאו. ואמר הבעש"ט שיש בעמקות הזה דברים נפלאים, כי הדבר עמוק עמוק, ומחלף החשיבה הזאת לא נמצא כמוהו לפני הבעש"ט ומאיר את כל המציאות באור אחר, והמשכיל יבין.

ובענין זה מצינו שהפעולות התחתונות של הנבראים פוגמים גם במרומי עליונים, ולפעמים הספירות מסתלקים מתוך הבריאה כדי שלא ישלומ בהם פגם. אבל בשורש השרשים ששם לא שייך רע, שם הכל אהבה אלוּקִית, והעבודה היא שלאחר שפגם האדם ח"ו באהבה

דעתו להבין, כי חסד הוא, פירוש, שהוא נובלות ממדת החסד העליונה, בכדי שעל ידי זה יהיה לו בנקל לבוא לאהבת הבורא ברוך הוא, ואדרבה על ידי זה נמשך למטה, ומכריח כביכול רצון וכוונת הבורא ברוך הוא לשנותו וד"ל, ואין לך פגם גדול יותר מזה ח"ו.

⁷. ואיתא בצוואת הריב"ש (אות קמא): נושא עון - פירוש נושא ומעלה את העון למעלה, וזהו 'גדול עונוי מנשוא' היינו להרימו ולהעלותו לעולם העליון. עכ"ד. והיינו שלאחר ששב על חטאו ונתבטל הפגם, נשאר רק עצם אהבה טהורה ומתעורר לאהבה את ה' אלוּקי.

וראה עוד כתונת פסים (פר' בהעלותך): כי אחר ששב בתשובה, ונסתלק חלק הרע והקליפה, נשאר רק טוב הגנוז, ואז נתעורר גם הטוב שלמעלה, ולכך זדונות נעשו זכיות, ובלבד שיהיה הזדון לתאבון ולא להכעיס, אז נעשו זכיות.

העליונה והורידה למקום ההבל והפירוד ויצר עמהם רקיעים של שוא, שיחזור ויתבונן שאין שום אהבה זולת האהבה האלוקית, ובכך מבטל את מציאות אהבת ההבל.

ובכל זאת, דרך תשובה כזאת אינה שייכת לכל אחד, כי בקל אפשר ליפול על ידה כי משם ניוזנין גם הרשעים, והדרך הראויה לכל אחד הוא להרחיק עצמו סחור סחור מכל הטא ועון.

וזוהו שאמר הכתוב 'ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים', כי מן הדרך' הזה שמעלה הכל לשורש העליון ששם שולטין השמות ס"ג וקס"א שבגימטריא 'דרך', ושם נתקן החטא מאליו מאחר ונתגלה שורשו האלוקי, אפשר לתת אחיזה לכוחות הרע וההבל. ועל כן כשיצאו ישראל ממקום השכחה הנקרא פרעה, לא הוליד אותם הקב"ה בכחינת 'דרך', כי משם 'ארץ פלשתים' שהם הקליפות גם כן ניוזנין, ולא נחם דרך ההוא, 'כי קרוב הוא', רצה לומר, השכחה הנקרא 'פרעה' קרוב הוא, ופן יראה בחינה זו הנקרא 'דרך' על דרך הנ"ל, ויש מקום בזה גם לחטא ולרשעים וכו', ותיכף בהעלות על דעתו זה, אז קרוב לחזור אל 'פרעה' שהוא השכחה, לכך 'ויסב' וגו', ודבריו פי חכם חן: (תולדות יעקב יוסף בשלח דף נ"ג ע"ב והמוסגר הוא מכתר שם טוב דף י' ע"ג שהעתיק מספר תולדות יעקב יוסף דיבור הקודם לזה עיין שם)

אות ב

לפי מחשבתו של אדם כך יש עולמות למעלה ממנו העומדים עליו

ב. כוזהר הקדוש (בשלח דמ"ד ע"א) בענין אלישע דלא אעבר זבובא בפתוריה ע"ש, שמעתי ממורי ביאור ש"ס (סוכה דכ"ח ע"א) שמונים תלמידים היו להלל וכו' עד עוף הפורח נשרף בהבל פיו וכו', ולהבין זה, גם ביאור ש"ס (ברכות ד"י ע"ב) שלא נראה זבוב על שלחנו וכו', והענין לפי מחשבתו של אדם כך יש עולמות למעלה ממנו ד) העומדים עליו, אם מחשבתו בקדושה ורוחני, כך הם העולמות שלמעלה ממנו, ואם מחשבתו בטומאה כך הם העולמות, וכפי המחשבה והעולמות, כך עוברין לפנינו בנשמי עופות טהורים או טמאים, והוא הדין שאר מיני בעלי חיים טמאים או טהורים עוברים לפניו, ויש בזה שלשה בחינות, א' טהורים, ב' טמאים, ג' ממוצע וכו', ולמעלה מזה יש עולם השכל שאין שום דבר משיגו וכו', וזהו שאמרו ה) כל עוף הפורח נשרף וכו', וזהו שלא נראה זבוב על שלחנו וידעו שהוא איש קדוש ומחשבתו קדוש וכו' ודפח"ח:

(בן פורת יוסף לפ' ויצא דנ"ו ע"ד):

ב. בזוהר הקדוש (ח"ב מ"ד א) בענין אלישע דלא אעבר זבובא בפתוריה עיין שב', שמעתי ממורי ביאור ש"ס (סוכה כת). שמונים תלמודים היו להלל וכו' עד עוף הפורה נשרף כהבל פיו וכו', ולהבין זה, גם ביאור ש"ס (ברכות י:) שלא נראה זבוב על שולחנו וכו', והענין לפי מחשבתו של אדם כך יש עולמות למעלה ממנו העומדים עליו, והוא היוצר את העולמות העומדים מעליו, אם מחשבתו בקדושה ורוחני, כך הם העולמות שלמעלה ממנו, כי 'עולם' הוא מציאות רוחנית, והוא עצמו בורא ויוצר את העולם ההוא על ידי שהוא מונח שם בעולם ההוא, כמו אחד השקוע ומונח כל כולו ב'עולם הנגינה' שאין מקום גשמי בעולם ששם הוא עולם הנגינה, אלא הוא מציאות רוחנית שהאדם יוצר אותה על ידי ששקוע בענייני נגינה, וכן בכל דבר שב'עולם, אם שקוע באהבה הוא נמצא ב'עולם האהבה, ואם מחשבתו בטומאה כך הם העולמות. ולא זו בלבד, אלא שכפי המחשבה והעולמות, כך עוברין לפנינו בגשמי עופות טהורים או טמאים, כי מושך אליו את השייכים לאותו עולם, ולא לחינם הלך הזרזר אצל העורב, והוא הדין שאר מיני בעלי חיים טמאים או טהורים עוברים לפניו.

ויש בזה שלש בחינות, (א) טהורים, (ב) טמאים, (ג) ממוצע וכו', [ולא זכיתי להבין מהו ממוצע זה, והוא תימה]. ולמעלה מזה יש עולם השכל שאין שום דבר משיגו וכו', ששם טהור וטמא שוים באהדות אחת בשורש העליון, כי לא יגורך רע, וזהו שאמרו כל עוף הפורה נשרף וכו', כלומר, שיונתן בן עויזאל היה גדול דבוק בשורש עליון עד שכל עוף, בין טהור ובין טמא, שהיה פורה מעליו, נעשה בו כליון ומציאותו מתבטלת נוכח המקום

¹. זה לשון הזוהר: 'ושם אשה גדולה', 'גדולה' על כל שאר נשי עלמא, דהא שאר נשי עלמא, כד חמאן אושפיזא בביתא, מצטערין ביה, ודחקן ביה כל שכן לאפקא עליה ממונא, והיא חדת ביה באושפיזא, ולאפקא עליה ממונא, כל שכן כיון דחמת ליה לאלישע חדת ביה לחדא. ועל דא, שבחא דכלא דאתתא היא, דהא אושפיזא דביתא דאתתא היא. ובגין כך ושם אשה גדולה, גדולה על שאר נשין. 'ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא', במה ידעה. אלא הא אוקמוה חבריא, דשושיפא חוורא זריקת ליה בערסיה. ולא חמת ביה קרי מעולם, ולא אעבר זבובא בפתוריה.

[תרגום: 'ושם אשה גדולה', 'גדולה' על כל שאר נשות העולם. שהרי שאר נשות העולם, כשרואות אורח בבית, מצטערות בו ודוחקות אותו, וכל שכן להוציא עליו ממון, והיא שמחה באורח ולהוציא עליו ממון, כל שכן כיון שראתה את אלישע, שמחה בו מאד. ועל כן השבח של הכל הוא של האשה, שהרי האורח של הבית הוא של האשה, ולכן כתוב ושם אשה גדולה, גדולה על שאר הנשים. 'ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא'. במה ידעה, אלא הרי פרשוה החברים, סודין לבן שמה לו במטתו, ולא ראתה בו קרי מעולם, ולא עבר זבוב על שלחנו].

¹. שתי תיבות אלו בהבל פיו אינן נזכרות להדיא, והוא מובן מאליו.

העליון שהוא מופשט למעלה מהגדרות, וזהו שלא נראה זכוב שהוא שרץ עוף טמא על שולחנו של אלישע וידעו שהוא איש קדוש ומחשבתו קדוש וכו', ודברי פי חכם הן: (בן פורת יוסף פרשת ויצא דף נ"ז ע"ד)

ובדרך אנב דכירנא בעובדא שהיה אצל הרח"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע בהג הסוכות, שאז הוא תקופה ששורצים הרבה זכובים, ואצלו לא היה שום זכוב. [ומכאן שהדבר תלוי בבעל הבית, שאם שקוע בדברים טובים הוא ממשיך סביבו רק עניינים טובים]. והרב דק"ק קאריץ הגיע לבקר אותו בסוכה, ובאמצע הגיע לשם זכוב, ואמר לו הרח"ק שהזכוב הגיע לכבודו.... ואיני זוכר מעשה זה כראוי¹¹.

אות ג

לקשר מצוה תתאה שהיא המעשה עם מצוה עילאה שהיא המחשבה

ג. ויקח משה את עצמות יוסף עמו וכו'. ובמדרש (שמות רבה כ, יט) עליו הכתוב אומר (משלי י, ח) 'חכם לב יקח מצוות' וכו', הבעש"ט זלה"ה אמר על פסוק 'חכם לב יקח מצוות', ולמה לא אמר יקח מצוה לשון יחיד, אלא הכי פירושו לקשר מעשה המצוה שעשה שנקרא מצוה, תתאה, ליחידה אל מצוה עליונה, שהוא המחשבה והכוונה של המצוה, וזהו שאומרים על מצוה אחת 'אשר קרשנו במצוותיו' לשון רבים:

(אור הגנוז לצדיקים פרשת וירא)

ומכאן שצריך שיהיה בכל מצוה היבור בין המחשבה לעשייה, וזהו יסוד גדול בדרכו של הבעש"ט שיש לקשר בכל דבר את המלכות עד הבינה, היינו המחשבה אל ההתבוננות.

¹¹ ראה בספר **בשם מרדכי** (ליקוטים) שהביא את המעשה באופן אחר, וז"ל: מסופר מהה"ק ר' פנחס מקאריץ זצל"ה מעשה רב, ששמע הה"ק ר' ייב"א מאוסטראה זצל"ה שאין זכובים בסוכתו, והלך אליו לראות את המראה הגדול. וכשישב ר' ייבא בסוכתו פרח זכוב בסוכה, ואמר ר' פנחס שמן השמים שלחו את הזכוב כדי שלא תהיה חלישות הדעת לר' ייבא.

אות ה

הראייה שראיתם את מצרים גרמה לכם שלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם

ה. כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד ונו'. הבעל שם טוב ז"ל פירש כאשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, היינו הראייה שראיתם אותם היום היא גרמה לכם, שלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם:

(מצאתי כתוב)

הביאור בזה הוא, שעצם הדבר שראיתם את מצרים כשהם רודפים אחרים, ואתם נלחמים בהם, הא גופא גורם שיתבטל ממכם אחיות קליפת פרעה ומצרים.

ואפשר להסביר ענין זה על פי דרך האריז"ל (פרי עין חיים, שער הק"ש פ"ג) שפירש את מאמרו ז"ל (ברכות ט:): 'זינצלו את מצרים' (שמות יב, לו). אמר רבי אמי: מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגים. שגאולת מצרים היתה גאולה שלימה, כי לא נשאר בהם שום ניצוץ קדושה.

ובזה מבואר דברי הבעש"ט, שעצם הראייה שראו ישראל את המצרים, בזה העלו את כל הניצוצות שניתן להעלות ממצרים, ושוב אין מה לחזור למצרים להעלות משם ניצוצות עד עולם.

ובזה ניחא מה שרדפו המצרים אחריהם, כי עדיין נשאר מעט ניצוצות במצרים והמצריים רדפו אחר בני ישראל כדי שיעלו את מקצת הניצוצות שעדיין נשאר בהם, וכמו שפירש הבעש"ט לגבי לכן שרדף אחר יעקב^ט.

^ט. ראה מאור עינים (פר' ויצא): וכמו שאמר הבעש"ט זללה"ה נשמתו בגנזי מרומים שמה שרדף לבן אחר יעקב הוא כי עדיין נשאר אצלו התלבשות התורה ההיא שהם אלו הפסוקים שנכתבו בתורה איך שרדף לבן אחר יעקב ואיך שנתווכחו זה עם זה עד סוף הפרשה כל הענין שזאת התורה שבאלו הפרשה נשארה עדיין בהתלבשות אצל לבן מה שלא בירר עדיין יעקב וסבב השם יתברך כך שירדוף אחריו להביא אליו את התורה שעדיין לא נשלמה להתברר ששם בהשיגו את יעקב על ידי דבורו עמו אלו הדבורים שנכתבו שם בירר יעקב גם זה עד שלא נשאר אצלו כלום.

שיעור בספה"ק
מגיד דבריו ליעקב
להמגיד ממעזריטש

אות כד

האדם והאלוקות הם שתי צורות המשלימות זה את זה

'עשה לך שתי הצוצרות כסף'. פירוש 'שתי הצוצרות' מלשון 'חצי צורות', על דרך (יחזקאל א, כו) 'על הכסף דמות כמראה אדם עליו מלמעלה'. כי האדם הוא רק דל"ת מ"ם, היינו אותיות ד' ס' מתוך 'אדם', ודיבור [מלכות] שורה בו, היינו שהמלכות שורה בתוך האדם, כי על ידי הדיבור שיכול לדבר, בכך הוא שונה מחיה ובהמה, ודיבור זה הוא התגלות הנשמה האלוקית שבקרבנו בבחינת 'רוח ממללא', וכשמתדבק בהקב"ה שהוא אלופו של עולם, מצטרף אות א' לאותיות ד' ס' ונעשה 'אדם'. כי כאשר מתדבק בבורא ית' הוא מתחיל לדבר, שהרי הדיבור הוא התגלות הנשמה האלוקית שבתוך האדם, ועל ידי כה הדיבור נעשה 'אדם' שהוא מלשון אדמה לעליון.

והקב"ה עשה כמה צמצומים דרך כמה עולמות כדי שיהיה אחדות עם אדם, לפי שהאדם לא היה יכול לסבול בהירותו. וכן האדם מצדו צריך לפרוש את עצמו מכל גשמייות כ"כ,

⁷ ראה בן פורת יוסף (פרשת מקץ): מבואר דמעלת האדם יתר על שאר בעלי חיים הוא הדיבור, שנקרא חי מדבר, והוא מצד הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל שנפתח בו נשמת חיים מעצמותו ית' כמ"ש (בראשית ב, ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה', ותרגומו והות באדם לרוח ממללא.

עוד איתא מהמגיד בספר אור צדיקים (עז) וז"ל: כי הלא 'בדבר ה' שמים נעשו' (תהלים לג, ו), וכתוב (בראשית ב, ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים' ומתרגמינין רוח ממללא. והנה בהש"י לא שייך לומר חלקים, כי הוא אין סוף, ובא"ס לא שייך לומר רק חלק הדיבור לבד נפח באפו, וא"כ בהדיבור הוא נכלל הכל.

עד שיעלה דרך כל העולמות ויהא אחדות עם הקב"ה, עד שיבוטל ממציואות ואז יקרא 'אדם'.

וזהו 'על דמות הכסא דמות כמראה אדם', נקרא 'כסא' לפי שהוא ית' מכוסה שם, על דרך 'וענן ואש מתלקחת', שבתחילה הוא בחינת 'וענן', כי מקודם כשמתחיל בעבודת ה', חשכות שורה על האדם, שאין יכול להתפלל בהתלהבות ואינו מרגיש דביקות הבורא ית', ואח"כ 'ואש מתלקחת', שהוא התלהבות. וזהו 'דמות הכסא', שהוא ית' מכוסה וזהו הדרגה הראשונה כאשר מתחיל בעבודת ה' והכל מכוסה אצלו בלי התלהבות. ומעל הכיסוי הזה יש דרגה אחרת של 'דמות מראה אדם', ר"ל כפי שנתעורר בו, כך נתעורר למעלה אצלו ית'. כי הקב"ה פשוט בתכלית הפשיטות, ולית ביה מאינון מידות כלל, אלא הכל תלוי ב'אדם' שמעל הכסא, היינו האדם הגשמי, כי כאם נתעורר בהצדיק אהבה, נתעורר בכל העולמות אהבה, וכן כל המדות. ונמצא שהקב"ה הוא בבחינת 'דמות כמראה אדם', כדכתיב (משלי לא, כג) 'נודע בשערים בעלה' ואיתא בזוה"ק (וירא גג): שהקב"ה נודע ומתגלה לכל אחד לפי מה שמשער בלבו, ולפי זה מתגלה הקב"ה בדמות כפי מראה האדם הגשמי, כי מאחר שהקב"ה הוא אין סוף והוא שלימו דכל סטרוהו ויש בו הכל בהעלם, אזי כאשר בא איש ישראל ומתעורר בהתלהבות ומרגיש איך הקב"ה אוהב אותו, בכך מוליד ומגלה את מידת האהבה העליונה, והקב"ה מתגלה אליו כפי שמשער בליבו. ולפי זה יש כח גדול באדם, שכפי מחשבתו - כך מתהווה כביכול למעלה. וזהו כשהאדם מביא את עצמו כחזרככות גדול למעלה מכל העולמות ויהא אחדות עמו, שהוא ית' אינו הושב רק להטיב על האדם, כמ"ש כל העולם לא נברא אלא לשמשינו. וכל העולמות העליונים וכל המדות הם ברשותו של האדם והוא בהם כמלך בגדוד, כמ"ש דוד המלך ע"ה 'וחסידיו ירננו, ואיתא בזוהר (ויצא קמח): הלא לויך ירננו שהרי הלויים הם כדהני המלך המשמחים אותו בשירם וזמרים. אלא כמו שהצדיק רוצה, כך רוצה הקב"ה כפי רצונו, וכל זמן שהארון חנה בעיר דוד קודם שנבנה בית המקדש היו רק הכהנים משוררים לפני הארון במקום הלויים כפי רצונו של דוד. ואפילו ביאות האמורים באבות הוא תורה שלימה, דהא כתובים בתורה. ואילו נחסר זיבוא גם אל רחל' וגו', או זיאהב יעקב את רחל', היה הספר תורה פסולה, כי עשו הכל בדביקות הש"י, והיה להקב"ה תענוג בהם, ונעשה מזה תורה. ואורייתא וקב"ה כולא חד, ואעפ"י שהוא גשמיית גדולה מתענג הקב"ה כיון שזה נעשה איתו ית'.

וזהו 'שתי הצוצרות כסף' שהאדם הוא הצי צורה שהוא רק דב', והקב"ה נקרא 'אלופו של עולם' הוא האות א' שמשלימה את ה'אדם', אמנם כשמתדבקים יחד נעשה צורה שלימה. 'כסף', לשון תאוה שתהא תמיד מתאוה להקב"ה ואז הקב"ה יאהב אותך ועל דרך

משל האב שאוהב את הבן והבן אוהב את האב, שהם גוף אחד שיש להם געגועים זה על זה, וכל אחד בעצמו אינו בשלימות ואינו רק חצי צורה, ושניהם ביחד היו צורה שלימה, והנמשל מוכן]. והיינו שהאדם מחמת עצמו אינו יכול לעשות כלום הוא גשמי בבחינת ד"ם ואין בו חיות, והוא מוכרח להגיע אל הנשמה האלוקית שבקרבו. וגם הנשמה האלוקית אין בה כלום כי היא מופשטת לגמרי מכל הגדרה, וחייבת להגיע אל האדם שמגדיר אותה. ושניהם יחדיו יהיו תמים כשהם שתי צורות המשלימות זו את זו.

שיעור בספה"ק
פרי הארץ

מספר פרי עין

פרשת בשלח

התנאי היה להתפשטות המים ולא לבקיעת המים

'אז ישיר משה' ודרשו חכמינו ז"ל (סנהדרין צא ע"ב) 'שר' לא נאמר אלא 'שיר', מכאן לתחיית המתים מן התורה. הנה נאמר בפסוק (שמות יד, כז) 'וישב הים לפנות בוקר לאיתנו', ואמרו רז"ל (ש"ר בא, ז) שחזר הים לתנאו הראשון, כי תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית בתחילת הבריאה שיקרע הים לפני ישראל. והענין קשה, כי לפי זה היה צריך המקרא לומר בשעת קריעת הים בשעת הצות שחזר המים לתנאו ונקרע, והנה אמר 'וישב הים לפנות בוקר לאיתנו' ומשמע שהתנאי היה שיהזור הים למבעו הראשון לאהר שיקרע. גם צריך להבין מאמר (שמות יד, טז) 'מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו', ומשמעו של הכתוב הוא שהמצב שעמדו בו ישראל דבר פשוט הוא, ואין שום מקום לצעקה, והלא הים עומד לפניהם ומצרים מאחריהם, ולחיבן יסעו, ויש לצעוק צעקה גדולה ומרה:

אבל באמת ידוע מה שאמרו ז"ל (ב"ר ד, ה) ביום השני לבריאת העולם שלא נגמר מלאכת המים ולא נאמר בו 'כי טוב' עד יום שלישי שאמר (בראשית א, ט) 'יקוו המים וכו' ותראה היבשה' הוכפל בו 'כי טוב' שני פעמים. נמצא שהיו שני תנאים עם המים, כי ביצירת המים היו שני שלבים, שתחילת בריאת המים היה התפשטות, כידוע מענין המים' והיה מים על פני כל הארץ', ואח"כ חזר הקב"ה ואמר 'יקוו המים וכו' למקום אחד' נגד טבעם, כידוע שהים הוא גבוה מן היבשה, כמומר (עמוס ה, ח) 'הקורא למי הים וישפכם' ושפיכה היא ממקום גבוה לנמוך: נמצא שיש שלב של יצירת המים ואז הם כפי מידתם להתפשט, והשלב השני הוא כינוס המים נגד טבעם.

והנה אמרו רז"ל (ויק"ר לו, ד) 'בראשית ברא' בשביל ישראל שנקראו ראשית, וכל העולם תלוי עד שיקבלו ישראל את התורה (ע"ז ג ע"א), ומאחר אשר תחילת הבריאה היה בשביל ישראל שיקבלו את התורה, אין לך דבר עומד לפניהם בענין לכתם לקבל את התורה כמאמר (שמות ג, יב) 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים' וכו'. והיינו שהבריאה אינה יכולה לייצר מניעות שיעכבו את ישראל מלקבל את התורה, מאחר וכל תכלית הבריאה היא לשם כך, וכל הניסים והשתנות המבע שנעשה אינו נחשב בגדר השתנות, כי אם תחילת הבריאה היה על דעת כן:

והנה ענין קריעת ים סוף היה נכלל בתנאי השני שהיה עם המים שיקוו המים למקום אחד ותראה היבשה' וכו' נגד טבעם, ולכן הלכו בתוך הים ביבשה, וענין שוב המים לפנות בוקר היה נכלל בתנאי הראשון עם המים בתחילת בריאתם שיבראו ויתגלו כסדר התפשטותם. ולכן מתחילה בשעת קריעת ים סוף דבר פשוט הוא שיקרע לפני ישראל שהרי הוא סדר הבריאה מתחילה ואינו השתנות, וזהו 'מה תצטק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו' כי הבריאה עצמה תחפוץ שיקרע הים כדי שתגיע לתכליתה ואין צריך לצעוק על כך, מושא"ב שישוב הים לפנות בוקר על המצרים כדרכו הראשון בהתפשטות, היה נס שיחזור לתנאו הראשון בהתפשטות, שהרי כל המים שכעולם אחר שנתראה היבשה לא חזרו לכסות את הבריאה כפי טבעם, ורק בים סוף חזרו, ולפיכך היו צריכים תנאי מיוחד על כך כי אין בהתפשטות המים פעולה המביאה לקבלת התורה:

המשך יבוא בעה"י

שיעור בספה"ק
דגל מחנה אפרים

פרשת בשלח

מיתוק הדינים על ידי החסד

ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם וילונו העם על משה וגו' ויורהו ה' עין וישלך אל המים וימתקו המים וגו' ויאמר אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. יש בזה סוד ורמז נכון לפי עניות דעתי, ולהבין התרגום על 'ויורהו ה' עין' שתרגם 'ואולפיה ה' אעא', ונקדים הפסוק (תהלים צ"ב, י"ג) 'צדיק בתמר יפרח' והיינו צדיק הוא בחינת תמר, כי כמו תמר לית דכר בלא נוקבא, כי גידול עצי התמר הוא באופן שיש עץ דקל זכר שמפריש אבק, ובסמוך עומד עץ דקל נקבה שמוציאה פירות, כך הוא הצדיק שדבוק תמיד ביראת ה' כל הימים, ותמן - ושם, במקום שיש יראת ה', שחושב על נוכחות ה' בעולם, שכונתא שריא, כי הצדיקים הם מרכבה לשכינה הקדושה, וממילא שורה תמן השו"ת - דהיינו ז"א - גם כן, כמו שכתוב (שמות כ', כ"ד) 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך' וגו' ותרגומו בכל אתר דאשרי שכינתי תמן וכו' נמצא הצדיק הוא מעורר תמיד יהוד קודשא בריך הוא ושכינתיה.

והנה כבר נתבאר זה לעיל (פר' וישב) שהתורה נקראת גם כן 'תמר', כי תרי"ג מצוות התורה עם כ"ז אותיות התורה^א הוא מספר תמר, וזה יש לומר הרמז בכאן 'ויבואו מרתה' היינו שנפלו ממדריגתם שהיו דבוקים בצדיק ובתורה הנקראים תמר, ועשו מן תמר מרתה שהוא היפוך אתון תמר, ולא יכלו לשתות מים' היינו התורה שנקראת מים^ב (סוכה

^א היינו כ"ב אותיות עם ה' אותיות הסופיות מנצפ"ך.

^ב ראה להלן (ד"ה א"י ויבואו): ולכן התורה נקרא מים כי הוא נביעו לכל הנבראים שכולם הם חיים וקיימים על ידי התורה ועבודה שעוסקים בהם ישראל כי אורייתא וקודשא בריך הוא וישראל כולהו חד הוא (זהר אחרי ע"ג). ואך ורק כשמשיכין סוד אלוה בתורה על ידי

נב:), 'כי מרים הם' היינו הם עצמם מרים מהמת שנפלו ממדריגתם, והוא על דרך דאיתא בתיקונים על (שמות ז', כ"א) 'ויבאש היאור ולא יכלו לשתות מים מן היאור' כי תורה אור פרחת לגביהו וכו' שהיאור הנמשל לתורה היה מאוס אצלם, וזהו נמי 'כי מרים הם', כלומר, הם המרים, שיש בהם מרירות מהמת המאיהם, ולכן נדמה להם תורה וצדיקים למרה"י, ואינם יכולים לדבר בהם, ובה גורמים התעוררות תגבורת הדינים עליהם.

וזהו 'וילינו העם על משה' שמתחילין לדבר רע על הצדיק ובה נתעורר הדין הקשה עליהם, 'ויורהו ה' עין' ותרגמו ואולפיה ה' אעא, 'אעא' מספר ע"ב שהוא מידת הסד שמספרו ע"ב, היינו שהשי"ת היה לומד אותו איך להמתיק מרירות הדינים על ידי מידת החסד, וזהו 'וישלך אל המים וימתקו המים' שעל ידי מידת החסד נעשה מים מתוקים וערבים הנובעים ממקור מים חיים, וכתיב בתריה 'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך וגו' כל המחלה' כי פ"ג מיני חולאים יש שתולין במרה כמנין 'מחלה', וזהו 'לא אשים עליך' כי נמתק מרירותם על ידי 'כי אני ה' רופאך' היינו בשם הוי"ה מידת החסד 'אני רופאך', והבין:

שלומדים התורה לשמה אז יש בה כח אלוהות ונעשית סוד נביעו להחיות ולרפאות כמו (עירובין נ"ד.) חש בראשו יעסוק בתורה וכו' וכן זכה נעשה לו סם חיים וכו'.

³⁷ על דרך מאמר הזוהר (ויצא קסג.): מה כתיב באורייתא (דברים לב) 'כי לא דבר ריק הוא מכם', ואי איהו ריק מכם איהו, דהא אורייתא כלא, מלייא מכל אבנין טבין ומרגלאן יקירין, מכל טבין דעלמא. כמה דאת אמר וכל חפצים לא ישוו בה, והיך יימרון דאיהו ריקניא. [תרגום: מה כתוב בתורה, "כי לא דבר ריק הוא מכם". ואם הוא נחשב אצלכם כמו "דבר ריק" ללא שווי, "הוא מכם" - בגלל חוסר הידע שלכם. שהרי כל התורה מלאה מכל אבנים טובות ומרגליות יקרות מכל הטובות של העולם, כמו שנאמר "וכל חפצים לא ישוו בה", ואיך יאמרו שהיא ריקה].

וראה **צפנת פענח** (פר' בשלח נ"ט ע"ד): במדרש רבתי (פרשה ט) והנה טוב מאוד זה גיהנם כו', וכל מי שאינו מסגל במצוות ומעשים טובים הרי גיהנם, עכ"ל איתא בש"ס (נדרים ד"ח ע"ב) עתיד הקב"ה להוציא חמה מנרתיקה צדיקים וכו', ושמעתי כי לעתיד לא יהיה גיהנם, רק מכניסין הרשעים לגן עדן, וזה לו לגיהנם יחשב, ששומע שם מתפללין בשמחה וריקוד ולומדים בהתמדה, וזה לו לצער יחשב שלא היה מורגל בזה, אם כן בזה עצמו שהצדיקים מתעדנין בה הרשעים נדונין.

עוד כתב להלן (ד"ה א"י ויבואו): 'כי מרים הם' כמו שאמר הרב הגאון מו"ה יעקב יוסף הכהן אף על פי שמימי התורה בודאי מתוקים מדבש ונופת צופים על כל זה נדמה להם למר והטעם 'כי מרים הם', הם הם המרים מחמת חולשת העונות רחמנא ליצלן כמו החולה אשר כל טעם מתוק ידמה לו למר כן הוא בחולי הנפשות כמו שכתוב בפסוק בישעיה (ה', כ') 'שמם מר למתוק ומתוק למר' והיינו שנתהפך עליו מתיקות ועריבות התורה למר ואינו יכול לשתות מהם להחיות את נפשו.

האופן איך ממתיק הצדיק את הדינים על ידי כח החכמה

או יאמר 'ויבואו מרתה ולא יכלו וגו' ויורהו ה' עין וגו' אם שמוע תשמע וגו' אני ה' רופאך' וגו'. הנני ה' בזה ברחמיו וברוב חסדיו על דרך רמז, ונקדים מאמרם ז"ל (אבות פ"ו, מ"א) 'כל העוסק בתורה לשמח זוכה לדברים הרבה', רמזו בזה שתורה לשמח מביא זכות ובהירות אפילו במקום עמקי הקליפות שהם בחינת 'הרבה' כי הקליפה נקראת 'רשות הרבים', בסוד 'כל המוסף גורע' (סנהדרין כ"ט). לפי שהוא מצד הקליפה, וכגון בשבת אסור להוציא מרשות היחיד שהיא רשות הקדושה הנכללת באחדות ה', לרשות הרבים שהיא רשות הפירוד. ועל ידי לימוד תורה לשמח גם שם במקום של 'הרבה' יוכל להמשיך זכות ובהירות אור החכמה האלוקית על ידי עוסקו בתורה לשמח לבטל עומקות השכינות הקליפות ולהאירם באור החכמה.

וזה יש לפרש גם כן כוונת אמרם ז"ל (ברכות נ"ה). 'יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ' וכו' היינו כמו (ישעיה א, כ"ה) 'ואצרוף כבור סניף' שאין הכוונה על צירוף אחד לאחד, אלא על זיכוד, רצה לומר שהיה יודע לצרף האותיות כמו 'מצרף כבור' שמצרפים שם הזהב מעבירות ופסולת כך היה מוזכר ומלבן מעבירות הקליפות והמשיך לשם זכות ובהירות.

וזהו גם כן רמז אמרם ז"ל (שבת ל"ב). 'מגלגלין זכות על ידי זכאי' על דרך שאמרתיו כבר על ענין שנאמר 'ימינו פשוטה לקבל שבים' להבין זה איך שייך ענין זה של 'ימינו' אצל השי"ת, אבל הענין הוא, שזהו בינו להתעוררות חסד אל יתברך שהוא בקו ימין, שרוצה לזכות עמו ישראל הוא שולח אור קדוש נשמה קדושה הנאצל מעצמותו יתברך לעולם הזה ועל ידי זה שהצדיק יורד לארץ מתעוררים בני עמו ושבים בתשובה אליו יתברך. וזהו 'ימינו פשוטה' היינו אור חסדו שהוא הצדיק שיש בעולם, שנלקח מאור חסדו יתברך, 'לקבל שבים' שעל ידו רבים שבים לאביהם שבשמים, הן על ידי תורה, והן על ידי תפלתו שממשיך עליהם דעת ובהירות אור החכמה. וזהו 'מגלגלין זכות' היינו השי"ת מגלגל זכות ובהירות לעמו ישראל על ידי זכאי היינו מי שהוא זך ובהיר בעצמו אז הוא ממשיך זכות ובהירות לנשמות ישראל ולכל הדברים שיש בעולם אפילו במדריונות התחתונים מאוד.

ובחכנת הדבר כמה יכול להשיג עשות כך, איך הצדיק יכול להגיע לדרגות גבוהות כאלו ובמה כוחו גדול כל כך, ולצורך הכנת הדבר נקדים, הלא ידוע בעשרה מאמרות נברא

העולם, והם מכוונים נגד עשרת הדברות, וידוע שדיבור 'אנכי' הוא כולל כל התורה כולה, ובנגדו מאמר ראשון הוא כולל כל היו"ד מאמרות. והנה מאמר ראשון הוא 'בראשית' כי 'בראשית' נמי מאמר הוא' (ר"ה לב.), נמצא במאמר ראשון שהוא 'בראשית', בו לבדו נברא כל העולם. 'בראשית' תרגום ירושלמי 'בחוכמתא', והיינו על דרך (תהלים ק"ד, כ"ד) 'כולם בחכמה עשית', ואין שום מוח יכול להשיג עד כמה עמקה חכמתו יתברך, וככל שהולפים העתים מתגלים עוד ועוד עומקים נוספים, והוא בלי סוף ובלי שיעור. ובתיבת 'בראשית' שהוא התחלת התורה נכלל כל התורה מראש ועד סוף, וממלת 'בראשית' אפשטות כל התורה כולה, ולכך כל התורה הוא מלה דחכמתא ואין לך אות או מלה זעירא בתורה דלא רמיוזין ביה רזין דחכמתא מחמת שכולה הוא בסוד החכמה.

וזה מורה פתיחת התורה באות כ' וסופה בלמ"ד, שהוא מורה על ל"ב נתיבות החכמה שכוללים בתורה מראש ועד סוף, כולה בכלל אור החכמה, והוא שרימוז (משלי ל"א, כ"ו) 'פיה פתחה בחכמה', היינו התורה הקדושה פתיחתה בחכמה היינו במלת 'בראשית' שתרגום בחוכמתא, ובאמת בתיבה זו לבדה היה סגן, כי בו נכלל כל התורה כולה ובה נברא כל עלמין כמו (תהלים ק"ד, כ"ד) 'כולם בחכמה עשית' והוא כמו מאמר רז"ל (אבות פ"ה, מ"א) והלא במאמר אחד יכול וכו' היינו 'בראשית' שהיא המאמר הראשון, אלא (משלי שם) 'תורת חסד על לשונה' היינו מה שיש לשון בתורה שמתפשטת להרבה דיבורים הוא מחסדו יתברך, כמו שכתוב ליתן שכר טוב לצדיקים וגו'.

ולכך הצדיק יכול להמשיך זכות ובהירות אור החכמה לכל הדברים, אפילו למדריגות הפחותים מאד, כי הכל בחכמה אתבריאו כמו ש'כולם בחכמה עשית' ואין שום דבר בעולם שיצא מנגד החכמה, מאין סוף עד אין תכלית וכו', ולכך יכול להעלותם לשורשם ולמקורם, ובה הוא ממתיק כל הדינים בשורשיהם לסוד החכמה שהוא שורש החיים והחסד.

והיינו שהתורה כולה היא סוד החכמה, והצדיק הוא ה'חכם' שלומד ומתעסק בחכמה אלוקית, ולכן יכול להעלות את כל פרטי הבריאה לשורשם בחכמה העליונה". כי שפע החכמה העליונה היוודת למטה מתגברים עליה דינים רבים, והעולם אינו כסדרו וכתיקונו, וצריך שיבוא הצדיק וימתיק את הדינים ויהוויר העולם לתיקונו באופן של רחמים, ואין הכוונה לשנות את המציאות, אלא שהאדם יתייחס למציאות באופן אחר, ויהליט שהדבר שאירע

⁷⁷ המגיד ממעזריטש מתעסק ב'חכמה הקדומה' שהיא משפיעה לחכמה שעל ידה נברא העולם, והיינו אבי אבות החכמה שנאצלת מן האין, בסוד 'החכמה מאין תמצא'.

לו, שלפי ההשקפה הראשונה היה נראית לו כדבר רע, הנה ע"י התבוננות בבחינת חכמה שרואה את שורש כל דבר ימתיק את הענין וימצא בו נקודה של טוב והופכו מצרה לצהר.

וזוהו שמרמזו הפסוק (מלאכי ג', כ') 'זורחה לכם שמי שמש צדקה' וגו' 'שמש' היינו התורה שהוא תרי"ג וכ"ז אותיות שמספרם יחד עולה לכך 'שמש', והוא שאומר כשתהיו 'ראי שמי שמש' היינו שתעסקו בתורה הקדושה בדחילו ורחימו ויהיה 'שמי' בתורה שהוא השמש, וזהו 'שמי שמש' אז 'זורח לכם לצדקה ומרפא' כי על ידי התורה שהוא בסוד החכמה נמתקו כל הדינים.

וזוהו שרימזו כאן הפסוק 'ויבאו מרתת ולא יכלו לשתות מים' היינו התורה הקדושה, 'כי מרים הם' האנשים בעצמם ולכן טועמים מר למתוק, כדאיתא בכתבי בעל ה'תולדות', רבי יעקב יוסף הכהן דק"ק פולנאה, עיין שם. 'זיורחו ה' עיני' היינו שהשם ברוך הוא נותן עצה 'ה' עיני' היינו שילמדו לשמה שיהא השם ברוך הוא בתוך התורה שהיא עין החיים ואז ימתקו המים כי בזה מביא זכות ובהירות אור החכמה מאותיות. והוא שאמר 'כי אני ה' רופאך' כי בזה נמתקו כל הדינים כמו שכתוב (משלי ד', כ"ב) 'ולכל בשרו מרפא והבן:

והעולה מדברי ה'דגל', כי בשורש החכמה העליונה, הכל 'טוב', אלא שכאשר יורד שפע החכמה לעולם יכול להתלבש מעליו דינים וגבורות שמפרשים את השפע לרע, והצדיק יכול להעניק לכל דבר פירוש שיתרגם את המאורע לדבר טוב גם כשהוא צרה וצער, ונותן לכל מקום מקום וצידוק, וכאשר משיג טוב ממתיק את השפע ומחזיר את הכל לחכמה העליונה והכל מתעלה, והמציאות נמתקת במחשבה הפנימית¹⁰.

¹⁰ ואפשר להסמיך לכך מה שכתב בספר קול מבשר (ח"א, ספר ישעיה) ז"ל: כי בשמחה תצאו ובשלום ותבולון, ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רינה וכל עצי השדה ימחאו לפניכם כף (ישעיה נ"ה יב). מסופר, כי פעם אחת טייל הרבי ר' בונם מפרשיסחא ז"ע ז"ל על שפת הנהר וייסל, ופתאום נשבה רוח חזקה, והעיפה אחד מהבחורים אל תוך הנהר הגועש, ומיד התחיל להסחף בזרם האדיר.

כאשר הגער נשא עיניו אל הר"ב ז"ל, צעק אליו: לאז מיר גריסען דעם לויתן. היינו, מסור דרישת שלום ללויתן... ומיד נשתנו פני הבחור ונהיה בשמחה וקיבל אומץ, ובשארית כוחו יצא מן המים וניצל.

אמר על כך אחר זה הר"ב ז"ל, בראותי את הבחור טובע, ראיתי שמצבו רע מאד, וכי אבדה אצלו כל תקוה, ואמרת לעצמי, כי בשמחה - תצאו, עם שמחה הוא יצא מהצרה הזו, וכך הווה, כי מכל הצרות שבאים על אדם, אם הוא בשמחה אז יוצא מכולם. עכ"ל.

וּכְתַב ה'תּוֹלְדוֹת' בַּסֵּפֶר בֶּן פֹּרֶת יוֹסֵף (פ"ב ע"ב): שְׁמַעְתִּי מִמּוֹרֵי, שֶׁאִמַר לְאָדָם אֶחָד 'תִּקְבַּל כָּל הַבָּא עֲלֶיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּאַהֲבָה, וְאִזּוּ יִהְיֶה לְךָ עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא, וְהִשִּׁיבּוּ, שִׁיתֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּח לִקְבַל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְהִשִּׁיב 'אִמַּת אִמְרַת'.

וּתְלִמִּידֵי הַבְּעֵשׂוֹט בְּדוֹרוֹת מְאוֹחֲרִים יוֹתֵר, פִּירְשׁוּ אֶת הַמִּתְקַת הַדִּינִים לֹא רַק בַּכֶּךָ שֶׁהָאָדָם מִתְרִץ אֶת הַמְּאוֹרֵעַ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּמוֹצֵא לַכֶּךָ מִקּוֹם שֶׁל טוֹב, אֲלֹא שֶׁבְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ יִכּוֹלֶה הַמַּחֲשֶׁבֶה הַזֶּה לְהַשְׁפִּיעַ בְּאוֹפֵן רוּחָנִי וְלִשְׁנוֹת אֶת הַמִּצִּיאוֹת מִמֶּשׁ וְלִהְפֹּךְ מִטוֹב לְרַע.

וְזֶהוּ עֲנִין מִיתוֹק הַדִּינִים, שֶׁהַחֶכֶם הַלּוֹמֵד בְּחִכְמַת הַתּוֹרָה, יוֹדֵעַ לְפָרֵשׁ הַמִּצִּיאוֹת בְּאוֹפֵן אַחֵר, וּבַכֶּךָ מִהֲפֹךְ הָאָדָם מִדִּין לְרַחֲמִים, אֲצִלּוֹ בְּמַחֲשַׁבָּה, וְזֶה מִשְׁפִּיעַ גַּם עַל הַמִּצִּיאוֹת^{טז}, וְכַמוֹכָא מִהַבְּעֵשׂוֹט (כַּש"ט ח"ב ד"ב ע"ג) 'יִרְגִּיל תְּמִיד אֶת עֲצָמוֹ בְּדִיבּוּרִים טוֹבִים, שֶׁהֵם מִסְמְרָא דְחַסְדָּא, וְכֵן בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיִגְרוּם כִּך'.

^{טז} רָאָה בַּסֵּפֶר תְּשׁוּאוֹת חָן (פ' וישב) וז"ל: שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב זְצוּק"ל כו', וְזֶה הִיָּה בְּחִינַת נַחֻם אִישׁ גִּמְזוֹ (תַּעֲנִית כ"א ע"א) שֶׁבְּכָל דְּבַר הַמְּאוֹרֵעַ לוֹ, הִבִּין שׁוֹדָאֵי טוֹב גְּנִיז בְּגוּוּהָ, כִּי מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לֹא תִצָּא הַרְעוּת, רַק שְׁעֵתָה הַטּוֹב גְּנִיז בְּגוּוּהָ, וְהוּא עֲדִיין בְּבַחֲנִית קִטְנוּת, וְעַל יְדֵי הָאִמְנַתוֹ בְּזֶה, וְאוֹמְרוּ גַם זֶה לְטוֹבָה, נִתְפַּעַל הַטּוֹב שֶׁגִּנְזוּ בְּגוּוּהָ, וַיִּצָּא לְאוֹר, וְבֵא לְבַחֲנִית גְּדוּלוֹת וְכו'. עכ"ל.

דברות קודש חמשה עשר בשבט תשפ"ג

מקור לאכילת פירות בחמשה עשר בשבט

אבותינו הק' לבית קאמארנא נהגו לערוך שולחן ולאכול פירות ארץ ישראל בחמשה עשר בשבט, הגם שאין לכך מקור ברור בדברי הראשונים.

אך ראיתי להסמיך לכך רמז שראיתי באיזה מקומן על דרך שהיה בעשר מכות ביציאת מצרים, אשר כידוע שררו שנה שלימה. וכל אחת מהמכות שימשה חודש שלם. כאשר שלושה שבועות מהם היתה התראה ושבועי ימים היתה המכה עצמה.

והנה המכה האחרונה - מכת בכורות - היתה כידוע בליל הסדר, מ"ו ניסן, נמצא שחודש קודם לכן במ"ו אדר היתה מכת חושך, (ואולי אפשר למצוא רמז לדבר במגילת אסתר (אסתר ה טז) 'ליהודים היתה אורה ושמה' ולכאורה ק"ק, כי שמה וששון ויקר ניהא, כי נצלו ממות לחיים והשמה גדולה היתה וכו'. אך מה ענין אורה לכאן, ואולי אפ"ל ענין 'אורה' רומז למכת חושך, כי המכות כידוע היו בדרך של 'נגוף ורפוא', (עיי' ישעיהו יט כב) נגוף למצרים ורפוא לישראל, וכיון שלמצרים היה חושך, ממילא היה חייב להיות לישראל אור במושבתם היינו תוספת אורה שהאיר בעולם לעם ישראל, ולכן בפורים שמחו ישראל על אותה 'אורה' שהורה וניעורה בכל דור ודור, כי הרי התורה נצחית וקיימת לעד (בכל דור).

ולפי השבון זה נמצא כי מכת ארבה היתה במ"ו שבט וישמעתי מפי אמי מורתי הרבנית הצדקנית ע"ה שהיתה בזמן מכת הארבה שהתפשטה בארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם הראשונה וגזרו המורקים שכל יהודי צריך להביא אל ירושלים העתיקה בכל יום דלי מלא ביצים מהארבה כדי שלא תתפשט המכה יותר והיישוב בירושלים ובכלל בארץ ישראל היו במצוקה גדולה, וכן מתואר בספר יואל (ב, יא) 'כי רב מאד מחנהו כי עצום שדרכם להגיע במחנות של אלפי אלפים וריכי רכבות נחילי ארבה, ונהתים על גידולי שדה עצים וירקות ותוך דקות בודדות לא נשאר זכר מכל היבול, וכמעט אפילו העץ נאכל.

וכיון שמכת ארבה אכלה את כל עצי השדה ולא נשאר מאומה מהפירות, בבחינת 'נגוף למצרים', אזי לעומת זה היה 'רפוא לישראל'.

ואפ"ל, שמצינו בגמ' (ר"ה יד א) הא' בשבט ר"ה לאילן לדעת ב"ש, ואילו לדעת ב"ה כמ"ז בו. ובגמ' שם, מ"ט א"ר אלעזר א"ר אושעיא הואיל ויצאו רוב גשמי שנה. וברש"י שם, שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטים מעתה. עכ"ל. היינו כי השרף עולה באילן והוא הוא הסיבה לגדל הפירות והיה תוספת שפע בפירות לישראל. והיינו שבאמצע תקופת החורף החשוך והקר שבהם העצים ערומים ללא פרי ועלים, מפציע אור של גאולה, בבחינת 'מתוך צרה המציאם פדות ורווחה', שבתוך הצרה עצמה טמונה הישועה, על דרך שמצינו שביום שחרב בית המקדש נולד משיח, ואולי זו הסיבה לשורש השמחה בחמשה עשר בשבט על שהעולם מתחיל לפרוח ומתחדש בפירות, ולכן אין מעשרין משנה לחברתה כי ביום זה נולד שפע חדש ששייך לשנה הבאה. ומובא מהבני יששכר ומעוד גדולים שיש להתפלל על אתרוג נאה לסוכות בחמשה עשר בשבט, כי שורש הכל נעוץ ביום הזה של התחדשות שהשרף עולה באילן ובכ"ל.

האדם עין השדה ונחשב כחלק מהאדמה ולכן מתחדש אף הוא

ושמא יש לומר, שמחמת כן יש שמחה אצל האדם בחמשה עשר בשבט, משום שמרגיש התחדשות גם בקרבו, כי האדם עין השדה.

וידוע שעד נח לא אכלו בשר ונזונו רק מן הצומח ולא החי, והיינו שהאדם שהוא שורש הבריאה היה נזון רק מגידולי האדמה ומעשבי השדה שממנו לוקח, כדכתיב (בראשית ג, יח) 'זקין ודרדר תצמיח לך' וכתיב (בראשית א, כט) 'הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ ואת כל העיץ אשר בו פרי עין זרע זרע לכם יהיה לאכלה', ודרשו חז"ל (סנהדרין נט): 'ולא הית הארץ לאכלה'. ואז זלגו עיניו של אדם הראשון דמעות ואמר לפניו רבש"ע אני וחמורי נאכל באבוס אחד (פסחים קיח). עד שהותר לנח כדכתיב 'לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל'. אך בשורש נחשב האדם כחלק מהאדמה, וכשיש התחדשות באדמה יש התחדשות גם באדם.

ובזה יובן פשר השמחה ביום זה, עד כדי שאין אומרים בו תחנון¹⁷, שלכאורה פלא הדבר מדוע אין נפילת אפים ביום זה, ולשמחה מה זו עושה. אך לפי האמור יובן, שהאדמה מתחדשת, והיא האדמה אשר מומנה לוקח האדם, כי האדם עין השדה, והתחדשות זו משפיעה על האדם עצמו ככל חלקי קומתו, והרי זה כמו שהאדם עצמו מתחדש ונכרא מחדש.

נטיעת עץ קדמת לקבלת פני משיח

כתב החתם סופר (סוכה ל"ו) על מאמר הכתוב 'כי תבואו אל הארץ וגו' ונטעתם כל עץ מאכל' שהוא ו' המהפך בין עבר לעתיד, כעין ציווי, והיינו ש'ונטעתם' פי' שיש מצוה לנטוע עץ מאכל בארץ ישראל, ואין זה רק הכשר מצוה, שיהיה להם אילנות וזרעים לקיים מצוות התלויות בארץ כגון ערלה תרומות מעשרות כיכורים נטע רבעי וחלה. אלא שהנטיעה גופא עניין גדול הוא. [הגם שאין זה מצוה להדיא, ואינו נזכר בספרי מוני המצוות].

ואיתא במדרש שכאשר יראו אילנות פרי בארץ ישראל הוי מתפלל לרגלו של משיח, ויש גירסא באבות דרבי נתן פרק לד וז"ל: אדם שיש לו עץ למטע ואמרו לו משיח בא יגמור ליטע ואח"כ ילך לקבלו. עכ"ל. והדברים פלאיים למאוד, שאפילו משיח בא, אם עוסק בנטיעה ימשיך בכך ורק לאחר מכן יצא לקבל פני משיח.

ושמא יש לומר טעם הדבר, דהנה אמרו חז"ל (שבת קנא). 'זהגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם הפץ' (קהלת יב א) אלו ימות המשיח, כי בימות המשיח יכירו כולם בגדולת השי"ת ובכבוד מלכותו ויתבטל הרע מהעולם, וכדי לעבדו יתברך לא יצטרכו הפץ והשק מיוחד, אלא הכל יהיה באופן טבעי ויבוא מעצמו בלא בחירה, ובאופן זה אין הפץ השק ותענוג, כי התענוג בא מהתנברות על מניעה, כידוע שתענוג תמידי אינו תענוג, וכאשר יתבטל הרע מהעולם ולא יהיה זה לעומת זה' אזי יגיעו ימים שאין בהם הפץ'.

ולכן, כאשר האדם מתעסק בנטיעה שיש בה משום ישוב ארץ ישראל, ובאמצע נטיעתו מתגלה מלך המשיח, אזי צריך לנצל את ההזדמנות האחרונה שיש לו עוד לעבוד את ה'

¹⁷ וז"ל שו"ע (או"ח קל"א ו): נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט ולא בר"ח ולא במנחה שלפניו, עכ"ל לעניינינו.

מתוך התגברות על היצר ומתוך חשק והפיץ, ועל כן ימשיך אפוא בנטיעתו ורק אחר כך יצא לקראת משיח צדקינו.

האדמה כיוונה לשם שמים ולטובת האדם

נודעים דברי הרה"ק מאפמ"א זי"ע בספה"ק אוהב ישראל (פרשת בראשית) זול"ק: ויאמר אלהים תדשא הארץ גו' עיץ פרי גו' ותוצא הארץ גו' עיץ עושה פרי גו'. ופירש"י ז"ל עיץ פרי שיהא טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כך אלא ותוצא הארץ גו' ועיץ עושה פרי לפיכך כשנתקלל אדם נפקדה גם היא על הטאה עכ"ל. וכבר צווחו בזה קמאי דהאי לפיכך שהביא רש"י ז"ל אין לו שייכות וקשר להקודם, גם מה שייכות יש לחטא האדם עם חטא הארץ.

ונראה ליישב דברי רש"י ז"ל בטוב טעם ובזה יבוארו כמה כתובים על נכון. דלכאורה יפלא מאוד מאין בא זה שתחטא הארץ נגד יוצרה וקונה יתברך. בשלמא מין האדם שהוא בשר ודם שייך שפיר לפעמים שיהטא מפני היצה"ר השוכן בקרבו ומטהו בכל עת מדרך הטוב והישר ח"ו ומאנו יתברך ניתנה הבחירה הפשית להאדם לעשות כרצונו וחפצו ולילך בדרך אשר יבחר לעצמו לטוב או כו'. אך שאר הנמצאים הנאצלים והנבראים והיצורים והנעשים כולם כאחד ששים ושמחים לעשות רצון קונם באין מונע כי אין להם יצה"ר, אשר ע"כ מאין בא להארץ זה הרצון להטוא ועוד לה יותר שתפגום מעלתה בזה שהקב"ה פקד עליה לטובתה שזה העץ שתוציא יהא ג"כ טוב למאכל כמו הפרי עצמו והיא קלקלה ונתנה טעם לפגם.

ובהעיר לב י"ל, הנה באמת הארץ לא הטאה כלל ואדרבה עשתה עבדות גדול ומסירות נפש בזה ולא הסה על קלקולה וכבודה וכמאהז"ל (נזיר כג): גדולה עבירה לשמה, דהנה הארץ היינו סוד ארץ עליונה השכלית הסתכלה והבינה וראתה בריאת אלהים כל מעשה בראשית כי נורא הוא כל מיני פלאים מראשית הנקודה כל השתלשלות העולמות עד תהום ארעא אשר כמה מיני נמצאים דוממים וצומחים כו'. והכמות אלהות והם נפלאות והכמות הבורא ית'. ועל כולם השליט את האדם אשר נחלק גופו מן העפר מהאדמה ונשמתו היא מאוצר הנשמות החצובות מתחת כסא כבודו ית', והכל בידי האדם ותלויין במעשיו אם ילך בדרך הטוב והישר אז יהיה עליה לכל העולמות וכל הנמצאים ואם ח"ו יקלקל מעשיו יפגום הכל ח"ו וירדו למטה כל הנבראים הרוחניים והגשמיים בבחינה התחתונה. אז התיישבה

הארץ בלבה ואמרה כיון שהאדם קרוב לחטוא מחמת יצרו הרע ואז יבא פגם גדול בשורש נשמתו ולא יועיל שום תיקון ותשובה.

אשר לזאת התחכמה האדמה ושינתה תהילה ציווי הבורא ית' כדי שאה"כ כשיחטא האדם ח"ו יהא לו אמתלא נכונה והוא מפני ששורש גופו הוא מן האדמה ששינתה מכבר רצון הבורא יתברך ותולין הקלקלה במקולקל ולא יתלו החסרון והסרהוון בנשמה הרוחנית. והסם הארץ על כבוד שמים ועל האדם להקל מעליה עונש החטא מחמת ששורש האדם אשר נלקח משם הוא האדמה הרע את מעשיו וא"כ אין הטא האדם גדול כ"כ ונמצא שעשתה בזה הארץ עבדות גדולה ולשם שמים נתכוונה.

וע"כ לא נענשה הארץ תיכף כי קמי שמיא גליא כוונתה הרצויה שהיתה רק לכבוד יוצרה ולטובת האדם. אך כשחטא האדם אז נפקדה על הטאה כדי להוציא רצון הארץ מכה אל הפועל דאם לא נתן לה השי"ת עונש כלל אז לא היה נודע הדבר שהטאה כלל והיה א"כ הטא האדם קשה מאוד ולא היה נשלם רצון הארץ אשר עיקר כוונתה בהטאה היה רק עבור זה שיתלו הטא האדם בה.

ווי"ש רש"י ז"ל לפיכך אז כשנתקלל אדם על הטאו נפקדה גם הארץ על הטאה כדי להוציא רצון הארץ מכה אל הפועל ולהקל מעל האדם עונשו. מאחר שנלקח גופו מהאדמה אשר הטאה תחלה ונמשך האדם במכעו אחר שורשו. והבן היטב. עכד"ק.

וממוצא הדברים אתה למד שהאדמה לשם שמים נתכוונה שאם לא יקיים האדם את מצוות ה' יהיה לו מליצת זכות שהאדמה שממנו נלקח גם היא לא קיימה רצון הבורא, והאדם הלא מן האדמה נוצר, וכל כלו אדמה, וכמו שמצינו בתפילת הימים הנוראים בפיוט 'זנתנה תוקף, אדם יסודו מעפר וסופו לעפר, ולכן הוא נושא עמו את עניין חוסר הציות שהרי נולד ונוצר עם זה.

ובספר 'מאמר מרדכי' להרה"ק רבי מרדכי מקוזמיר זי"ע כותב ש'אילן'¹¹ גימטריא צ"א, שהוא יחוד הוי"ה אדנ"י. וראש השנה לאילן ר"ת רה"ל, עולה (עה"כ) ובא לציון גואל. עכת"ד. והיינו כמו שבארנו לעיל שבתוך השכת הגלות מצמחת הגאולה.

ויהי רצון שנזכה כולנו להתחדש ביום זה, ונזכה להביא את כיורי פירותינו בבית המקדש בקרוב במהרה, וכולנו יהוד נתברך בשפע גדול ופירות טובים ומבורכים ולהיוושע מכל שונאי ישראל ויהיו מעשינו רצויים לפני המקום ב"ה, אכי"ר.

יז"ל ע"י מכון "אוצרות קארנא" שע"י מרכז מוסדות קארנא בארה"ק | רח' מרים הנביאה 14 רמת בית שמש |
 טל. 072-25-800 פקס. 072-25-801 | להערות ולקבלת הגליון com-gmail@komarne-otzrot

¹¹ הגם שבתורה נזכר 'עץ' ואילו 'אילן' הוא לשון ארמית, אך כבר לימד בעש"ט שבכל דיבור ודיבור של מוצא פי האדם אפשר לעשות יחוד, וזהו 'ראש השנה לאילן' שיש התחדשות בעבודת היחודים, לייחד קוב"ה ושכינתיה בכל העשיות והפעולות, כל אחד באשר הוא.